

9

Herinneringen aan en beschouwingen

OVER

Oost- en West-Indische toestanden

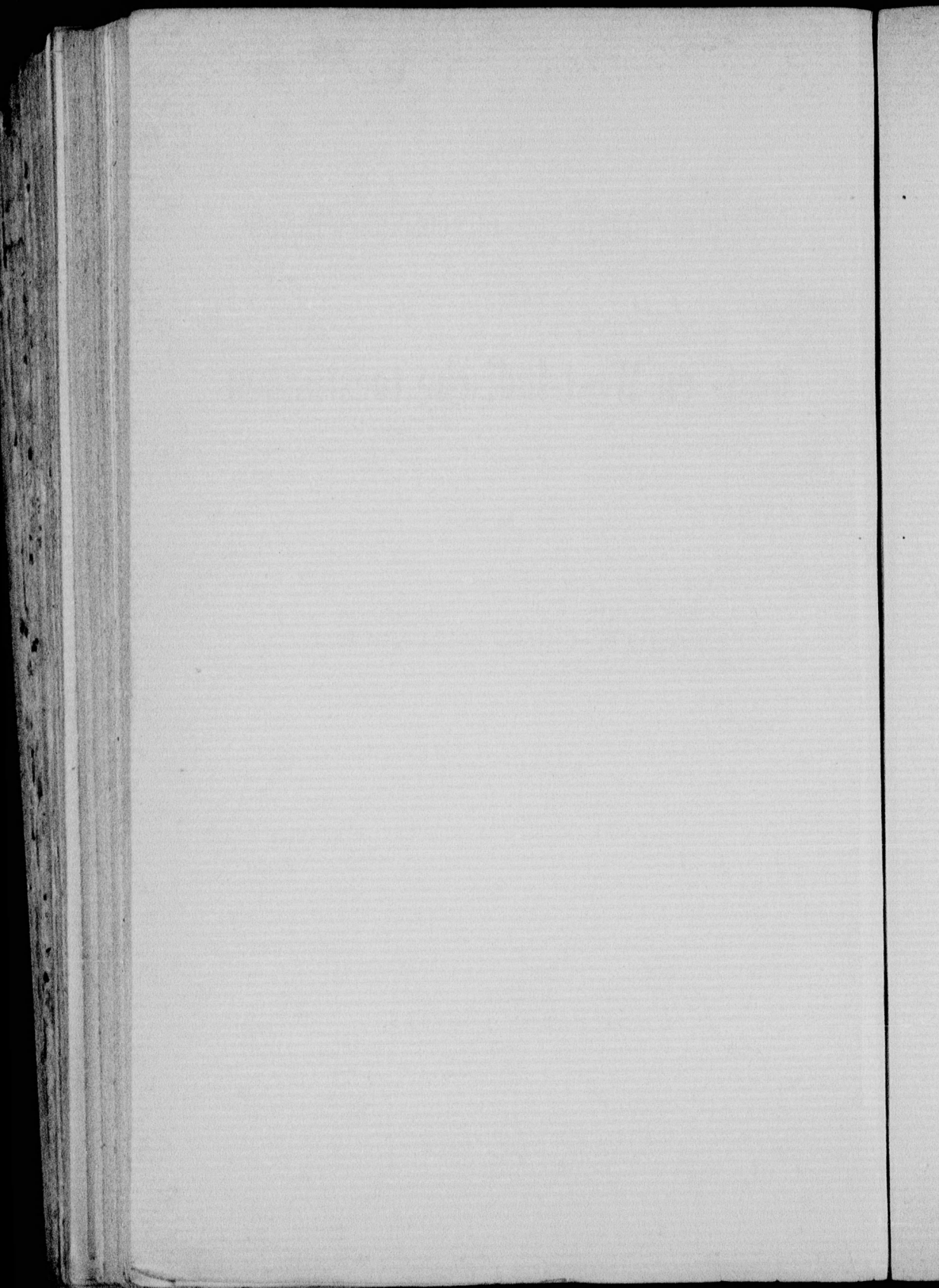
DOOR

H. v. S.

ATJEH—SURINAME.

TWEEDE DRUK.

HAARLEM,
DE ERVEN LOOSJES.
1885.

I.

A T J E H.

Wanneer ooit een stand van zaken, de nationale belangen nauw rakende, ernstige overweging verdient, dan is het voorzeker wel die, welke zich thans in onze overzeesche gewesten voordoet, en welks bestendinging niet alleen voor Nederland nadeelige gevolgen zal blijven na zich sleepen, maar zelfs haar bestaan als tweede Koloniale Mogendheid in gevaar kan brengen.

De verzwakking toch van ons prestige in Oost en West aan de eene zijde, het streven van onderscheidene Mogendheden naar het bezit van meerdere koloniën aan den anderen kant, zijn twee machtige factoren, welke, wanneer niet bijtijds afdoende maatregelen worden genomen, tot herstel van dat prestige en tot verbetering van den algemeenen toestand in onze Oost- en Westindische koloniën, zóó zouden kunnen gaan samenwerken, dat ten laatste een val als koloniale mogendheid misschien niet meer zoude kunnen worden verhoed, niet zoude uitblijven.

Het valt niet te ontkennen, dat in de eerste plaats aan den langdurigen Atjehkrijg, welke, behalve zoo-vele menschenlevens, den lande thans ook zeker reeds p. m. 400 millioen heeft gekost, een groot deel van den achteruitgang van ons overwicht in den Indischen

Archipel moet worden toegeschreven; de maatregelen ten opzichte van Atjeh in den laatsten tijd genomen, om de nadeelen uit den toestand aldaar voortspruitende, ten minste zooveel mogelijk te beperken, hadden desnoods in vroegere jaren kunnen worden toegepast, doch doen ons nu meer kwaad dan goed, aangezien de Atjehers onze concentratie (samentrekking) thans als eene retraite (terugtocht) beschouwen en aan onmacht toeschrijven: eene dergelijke samentrekking zoude jaren geleden, onmiddellijk na de goedgeslaagde 2de Expeditie, wel niet dien indruk hebben achtergelaten, zij hadden toen een flink pak gehad, en wij zouden ons daarop zelfs geheel hebben kunnen terugtrekken, zonder dat ons prestige daardoor zou hebben geleden; wij hadden hun, in het laatste geval, des noods, de verzekering kunnen geven van terug te komen en zulks te herhalen als zij daartoe nogmaals aanleiding mochten geven, wat in ieder geval minder kostbaar zoude zijn geweest.

Wat er toe geleid moge hebben om dat Rijk, tegen den volkswil in, te willen annexeren, welke gewichtige belangen er toe noopten om bij het zoovele, dat wij reeds in Indië bezitten en te besturen hebben — dat toch ook niet altijd van een „leien dakje” gaat — nog meer op onze schouders te nemen, ik erken zulks niet te begrijpen, want zelfs als het gedaan ware uit behoefte aan meerdere cultuur, dan was daarvoor en is er nog steeds, o. a. op het zoo vruchtbare Java genoeg gelegenheid te vinden; dáár toch ligt nog zooveel grond braak, welke op ontginning wacht en waarvan zeker wel meer voordeel zou te trekken zijn dan van eenige cultuur op Atjeh. Doch men wil zoo en niet

anders. Wij blijven nog steeds aanhouden in onze pogingen om dat rijk geheel onder ons gezag te brengen!

Zoo nu maar intijds flinke, aidoende maatregelen genomen waren, en de aanwijzingen van ondervindingrijke, en met een goed doorzicht toegeruste Staatsdienaren waren gevolgd, dan zouden de uitkomsten misschien beter geweest zijn, maar welke zijn die thans? Een schat van geld besteed, tal van menschenlevens opgeofferd — ja, hoevelen ten onzent hebben ginds geen familielid, geen vriend te betrouwen — bekwame, verdienstelijke en beleidvolle bestuurders en aanvoerders zedelijk afgemaakt enz. en welke zijn onze voordeelen geweest? Wat hebben wij voor dat alles in de plaats? Een toestand als een tiental jaren geleden, verminderd met een deel van het prestige, dat wij toen nog, tengevolge der 2de Expeditie, bezaten!

Maar er is, helaas! ten opzichte van Atjeh eene Staatkunde gevolgd, welke in de praktijk niet was vol te houden; men heeft daarenboven in latere jaren, een steeds voortdurenden oorlogstoestand zelfs trachten te verbloemen, de diensten van land- en zeemacht sedert het jaar 1880 bewezen, zool niet geheel miskend, dan toch niet naar behooren gewaardeerd en de krijgslieden zedelijk ontmoedigd. Ja, ons dapper Ned.-Ind. Leger, welks troepen zich bijna elken dag op verschillende punten met een moedigen, ondernemenden en hem dikwijls in getalsterkte ver overtreffenden vijand moesten meten, dat brave Leger, wat zoovele bloedige offers aan de eer van het Vaderland heeft gebracht, en nog voortdurend brengt, de Nederlandsche zeemacht, de Gouvernementsmarine, aan wier moed, beleid en volharding het toch ook te danken is, dat nog

Archipel moet worden toegeschreven; de maatregelen ten opzichte van Atjeh in den laatsten tijd genomen, om de nadeelen uit den toestand aldaar voortspruitende, ten minste zooveel mogelijk te beperken, hadden desnoods in vroegere jaren kunnen worden toegepast, doch doen ons nu meer kwaad dan goed, aangezien de Atjehers onze concentratie (samentrekking) thans als eene retraite (terugtocht) beschouwen en aan onmacht toeschrijven: eene dergelijke samentrekking zoude jaren geleden, onmiddellijk na de goedgeslaagde 2de Expeditie, wel niet dien indruk hebben achtergelaten, zij hadden toen een flink pak gehad, en wij zouden ons daarop zelfs geheel hebben kunnen terugtrekken, zonder dat ons prestige daardoor zou hebben geleden; wij hadden hun, in het laatste geval, des noods, de verzekering kunnen geven van terug te komen en zulks te herhalen als zij daartoe nogmaals aanleiding mochten geven, wat in ieder geval minder kostbaar zoude zijn geweest.

Wat er toe geleid moge hebben om dat Rijk, tegen den volkswil in, te willen annexeeën, welke gewichtige belangen er toe noopten om bij het zooveel, dat wij reeds in Indië bezitten en te besturen hebben — dat toch ook niet altijd van een „leien dakje” gaat — nog meer op onze schouders te nemen, ik erken zulks niet te begrijpen, want zelfs als het gedaan ware uit behoefte aan meerdere cultuur, dan was daarvoor en is er nog steeds, o. a. op het zoo vruchtbare Java genoeg gelegenheid te vinden; dáár toch ligt nog zooveel grond braak, welke op ontginning wacht en waarvan zeker wel meer voordeel zou te trekken zijn dan van eenige cultuur op Atjeh. Doch men wil zoo en niet

anders. Wij blijven nog steeds aanhouden in onze pogingen om dat rijk geheel onder ons gezag te brengen!

Zoo nu maar intijds flinke, afdoende maatregelen genomen waren, en de aanwijzingen van ondervindingrijke, en met een goed doorzicht toegeruste Staatsdienaren waren gevolgd, dan zouden de uitkomsten misschien beter geweest zijn, maar welke zijn die thans? Een schat van geld besteed, tal van menschenlevens opgeofferd — ja, hoevelen ten onzent hebben ginds geen familielid, geen vriend te betreuren — bekwame, verdienstelijke en beleidvolle bestuurders en aanvoerders zedelijk afgemaakt enz. en welke zijn onze voordeelen geweest? Wat hebben wij voor dat alles in de plaats? Een toestand als een tiental jaren geleden, verminderd met een deel van het prestige, dat wij toen nog, tengevolge der 2de Expeditie, bezaten!

Maar er is, helaas! ten opzichte van Atjeh eene Staatkunde gevolgd, welke in de praktijk niet was vol te houden; men heeft daarenboven in latere jaren, een steeds voortdurenden oorlogstoestand zelfs trachten te verbloemen, de diensten van land- en zeemacht sedert het jaar 1880 bewezen, zooal niet geheel miskend, dan toch niet naar behooren gewaardeerd en de krijgslieden zedelijk ontmoedigd. Ja, ons dapper Ned.-Ind. Leger, welks troepen zich bijna elken dag op verschillende punten met een moedigen, ondernemenden en hem dikwijls in getalsterkte ver overtreffenden vijand moesten meten, dat brave Leger, wat zoovele bloedige offers aan de eer van het Vaderland heeft gebracht, en nog voortdurend brengt, de Nederlandsche zeemacht, de Gouvernementsmarine, aan wier moed, beleid en volharding het toch ook te danken is, dat nog

niet het gansche gewest, al de onderhoorigheden tegen ons gezag in verzet zijn gekomen; zij moesten sedert 1880 maar „zelfverloochening betrachten”, dit was de belooning voor het meerendeel van hen, die ginds voor de belangen van dat Vaderland streden en arbeidden, en de eer van Neêrlands vlag omhoog hielden.

Een man als PRUIJS VAN DER HOEVEN vermocht niet te slagen in zijne pogingen; andere, hoogstbekwame, kordate, eerlijke chefs hebben het daar moeten opgeven; mannen als LAGING TOBIAS, SCHÄFER zijn heengegaan omdat zij hunne overtuiging niet wilden loslaten en hetgeen door hen in het belang der zaak werd voorgesteld niet werd aangenomen, omdat de middelen, welke zij als hoognoodzakelijk aanvroegen, hun werden onthouden. in één woord omdat niet naar hunnen raad, toch inderdaad toen den meest bevoegden, werd geluisterd. Wat ook de reden hiervoor moge geweest zijn, dit is echter zeker, dat wanneer dergelijke kordate en zich geheel aan de zaak toewijdende chefs aan den treurigen toestand geen einde hebben kunnen maken, zulks wel nimmer aan hunne handelingen mag worden geweten, noch aan de maatregelen welke zij, tijdens een feitelijken oorlogstoestand met beperkte middelen toegerust, genomen hebben, en welke goed beraamde maatregelen dan ook in den regel het daarmede beoogde doel hebben doen bereiken. Ja, aan hun beleid is het voorzeker nog te danken, dat er gedurende hun optreden in dat Gewest, geene groote onheilen hebben plaats gehad.

Wel is waar werden de voorstellen door den Kolonel SCHÄFER ten behoeve der krijgsmacht op Atjeh gedaan, toen deze aanvoerder vervangen was, niet

alleen aannemelijk bevonden, maar voor het meerendeel ook gaandeweg in praktijk gebracht. Doch in plaats van nu eens flink door te tasten en met klem op te treden — waaraan natuurlijk eene aanzienlijke, doch allicht slechts tijdelijke, versterking der troepenmacht aldaar zou hebben moeten vooraf gaan —, in stede van te trachten den vijand nu voor goed ten onder te brengen of te vernietigen en te behouden wat met zooveel inspanning was verkregen, moet er (ongelukkig een 10tal jaren te spade) worden teruggetrokken of z. g. geconcentreerd, ten gevolge waarvan de vijand natuurlijk nog overmoediger gemaakt en in het soldatenhart wederom wrevel opgewekt wordt.

Dien toestand te bestendigen gaat toch niet aan; niet alleen dat het, zonder ons eenig noemenswaard voordeel aan te brengen, op die wijze toch nog genoeg bloed en veel geld kosten zal om er ons met eere staande te houden, doch door dien, thans zoo ongelukkigen maatregel heeft bovendien ons prestige in andere deelen van den Archipel een gevoeligen knak gekregen en wat zal de toestand voor ons nog kunnen worden, als ook elders eene groote bevolking door fanatisme gedreven en door heethoofden opgeruid, tegen ons gezag in verzet kwam?

Zou bijv. onze tegenwoordige Legermacht in N. I. ten allen tijde in staat zijn om, zoo noodig, aan zóóveel te gelijk het hoofd te bieden? Ik geloof het niet, want nu reeds hoort men steeds klagen over incompleet, over onvoldoende sterkte der garnizoenen op Java en de buitenbezittingen— Atjeh neemt dan ook sedert jaren zóóveel weg — dat, in verband hiermede, en met het oog op al wat ook elders te bezetten en, in onverhoopte

tijden, te verdedigen zou zijn, eene uitbreiding van het N. I. Leger, vooral wat het Europeesch (inzonderheid Hollandsch) gedeelte betreft, haast niet achterwege zal kunnen blijven, wil de Regeering ten minste haar Gezag op den duur behoorlijk gehandhaafd zien.

Toen indertijd de maatregel weder werd aangegeven om door het aanstellen van een Sultan den toestand op Atjeh, zoo niet geheel in het reine te brengen, dan toch allicht zóó te verbeteren, dat zulks ten slotte tot eene geheele bevrediging van het Gewest zoude kunnen leiden, werd deze niet gevolgd. Men wilde klaarblijkelijk op den ouden voet blijven voortgaan en den vijand tot onderwerping dwingen; doch wat geschiedt? men neemt weder halve maatregelen, stelt o. a. voor enkele gedeelten der kust eene blokkade in, welke, hoe goed ook met de bestaande middelen ten uitvoer gelegd, eenig als zij was (enkel van de zeezijde), natuurlijk weinig nut voor de algemeene zaak heeft opgeleverd en..... eensklaps moet er ingekrompen, geconcentreerd worden en, alsof de Engelsche Regeering zulks voorzien heeft en er op voorbereid was, wordt kort daarop haar Consulaat op Groot-Atjeh ingetrokken. Mij dunkt wel een bewijs, dat Engeland geen vertrouwen stelt in de staatkunde tot dusverre aldáár door ons gevolgd; die ongelukkige zaak van Tenom ligt dan ook nog versch in het geheugen!

Wat is nu het gevolg onzer handelingen? Dat er ons nu nog slechts twee wegen overblijven om een einde te maken aan een toestand, welke op deze wijze bestendig, ons Gezag in Nederlandsch Indië meer en meer zal ondermijnen, en ten slotte voor het Moederland de nadeeligste gevolgen zoude kunnen hebben.

Met andere woorden: Wij behooren thans nogmaals met alle kracht en macht tegenover den Atjehschen vijand op te treden, dat, wel is waar, wederom vele offers zal eischen en natuurlijk veel geld zal kosten en tot eene uitbreiding van het N. I. Leger zal noodzaken, doch wat ongetwijfeld ons prestige wederom zal verhoogen en in de toekomst aan de schatkist ook weder ten goede zal komen. Of ons geheel terug te trekken, welke laatste maatregel voor het oogenblik wel de goedkoopste zoude zijn, en weder eene aanzienlijke strijdmacht beschikbaar zoude stellen om ons Gezag elders te kunnen handhaven, en de bezettingen in andere gedeelten van den Archipel te versterken, doch welken weg onze waardigheid ons echter moet weêrhouden, ja ons verbiedt in te slaan zoolang wij nog in staat zijn den eerstgenoemden maatregel toe te passen.

Wordt het bovendien, nu het opdringen van andere Europeesche nationaliteiten naar onze O. I. bezittingen al meer en meer toeneemt, nu groote Mogendheden voortgaan met zich in die nabuurschap nieuwe vestigingen te verzekeren of de reeds bestaande uit te breiden, wordt het thans, vraag ik, voor Nederland niet reeds meer dan tijd om zich krachtig in te spannen ten einde zooveel mogelijk haar overwicht in gindsche streken te behouden? Het is toch van algemeene bekendheid, dat Oostersche volken in den regel zeer op macht, praal en grootheid gesteld zijn, en dus aan te nemen, dat zij, bijv. met minder weêrzin zullen onderworpen zijn en blijven aan een groot en machtig volk dan aan eene kleinere natie, die met zooveel geringer machtsvertoon zooveel minder indruk op hen maakt

en aan wier overheersching zij zich, als de gelegenheid hun daartoe gunstig scheen, zeker wel zouden trachten te onttrekken.

Moge het voor het welzijn van Nederland nimmer bewaarheid worden, wat eens door een welbekend geniaal schrijver ten opzichte onzer heerschappij in het verre Oosten is beweerd, namelijk: dat de oorlog met Atjeh het „begin van het einde” zoude zijn. Moge èn Regeering èn Volk steeds alles in het werk stellen om een dergelijke ramp te voorkomen!

II.

SURINAME.

Van Oost naar West is een wijde stap, doch persoonlijk bekend als ik ook ben met Suriname, Neêrlands prachtige bezitting aan gindsche zijde van den Oceaan, aarzel ik niet dien in gedachte te doen en wensch met een enkel woord ook den algemeenen toestand aldáár eens te bespreken.

Hoe is die toestand? Laat die ook niet veel te wenschen over en zijn de vooruitzichten van Suriname, weleer „de hen met de gouden eieren” voor het Moederland, niet duister? Getuigt alles daar niet van een steeds toenemenden achteruitgang, en behoort er onzerzijds niet alles in het werk te worden gesteld om de trouwe Surinaamsche bevolking voor materiëlen ondergang te behoeden en de zoo vruchtbare kolonie in bloeienden staat terug te brengen en voor Nederland te behouden?

Toen in het jaar 1863, zonder voorafgaande geleidelijken overgang, de vrijverklaring der slaven plaats had, scheen men echter niet ernstig bedacht op de gevolgen, welke die maatregel voor het welzijn der

planters en indirect ook voor de welvaart der Kolonie zoude opleveren. De menschelijkheid tegenover de aldaar verblijfhoudende Europeanen en de vrije creolen werd toen wel wat te veel uit het oog verloren. Hoewel de voormalige slavenhouders wel is waar voor iederen vrijgemaakten slaaf van de Regeering eene zekere som gelds ontvingen, dat voor sommigen zelfs een vrij aanzienlijk bedrag uitmaakte, zoo woog de rente dier schadevergoeding bij lange na niet op tegen het geldelijk voordeel, dat zij van den arbeid hunner slaven, en waarvoor zij natuurlijk nimmer hadden behoeven te betalen, sedert jaren genoten hadden; dit was dus voor hen reeds een begin van achteruitgang. Kwam die plotseling groote ommekeer in hunnen maatschappelijke toestand ook in zekeren zin den vrijgemaakten niet ten goede, doordat zij nog zeer onbeschaafd waren en voor het meerendeel aan het „vrij zijn” de betekenis van „niets doen” hechtten, aan den anderen kant moesten ook vele planters daarvan de nadeelige gevolgen ondervinden aangezien, vooral op de meer van de stad Paramaribo afgelegen plantages, er reeds spoedig gebrek ontstond aan de hoog noodige werkkrachten (handenarbeid). Vele geëmancipeerden verlieten die ondernemingen en begaven zich stadwaarts, aange trokken door het vooruitzicht op genietingen, welke zij hun gansche leven hadden moeten missen; voorts berokkende hun de onwil om te „werken”, welke door het misplaatst gevoel van vrijheid bij de meeste vrijgemaakten nog gesterkt werd, ook veel schade; laatstgenoemden die, zooals men weet, van het jaar 1863 tot 1873 onder Staatstoezicht stonden, kenmerkten zich op enkele uitzonderingen na, door hunne luiheid

en onverschilligheid. Voor enkele centen, welke in de stad al spoedig verdiend waren, zich voldoende kunnende voeden, brachten zij hun overigen tijd liever in ledigheid of ongebondenheid door, zich „polka free” noemende, naar aanleiding van bedoeld toezicht waarom zij zich trouwens niet veel bekommerden.

Om in het gebrek aan arbeiders te voorzien, wendde de Regeering zich tot Engeland; de overeenkomsten of contracten dienaangaande gesloten, bleken ook al niet in het voordeel onzer planters te zijn opgemaakt daar de duur van het verplicht verblijf daarin voor de emigranten betrekkelijk te kort is gesteld om van hunnen arbeid veel voordeel te trekken, en het bekomen van nieuwe arbeiders telkens ook weder met groote onkosten gepaard ging welke elkeen niet gelegen kwamen. Daarbij verplicht eene zorgzame verpleging van zieke emigranten den planters meermalen tot aanzienlijke uitgaven en als zij zich dan nog bovendien tengevolge van het, in de laatste jaren vooral, meermalen ongeregeld doorkomen en heerschen der seizoenen in hunne verwachtingen omtrent den oogst bedrogen zagen, was het wel niet te verwonderen dat, bij het ontdekken van zoovele teleurstellingen, velen onder hen mismooedig werden en de ondernemingsgeest bij hen werd uitgedoofd.

Ook heeft de noodlottige suikererisis, waarvan de gevolgen zich natuurlijk ook in Suriname hebben doen gevoelen en dan ook reeds de ondergang van menige suikerplantage hebben na zich gesleept, tot den verderen achteruitgang der kolonie niet weinig medegewerkt.

Zonder de noodige finantieële middelen om betere

tijden te kunnen afwachten, zonder steun, in hunne lasten niet verlicht doch integendeel zelfs verzwaaard, konden de ondernemers ze niet gaande houden en de eertijds zoo bloeiende suikercultuur wordt nu al meer en meer opgegeven. Jammer genoeg, want, naar het gevoelen van deskundigen, bestaat er alle kans, dat de rietsuiker weder tot haar volle recht zal komen.

Welk een verschil, de toestand in Suriname met dien welke in de daarnaast gelegen Engelsche Koloniën (Berbice, Demerara), heerscht, dáár getuigt alles van welvaart, van vooruitgang, van toenemend vertier. In onze schoone bezitting, helaas! meer en meer achteruitgang, bijna overal doodsche stilte en weinig vertier, wat te pijnlijker aandoet daar het toch zoo geheel anders zoude kunnen zijn.

Ja, Suriname zou ook nog, als vroeger, in een bloeienden staat kunnen verkeeren, indien ten zijnen opzichte de zuinigheid de wijsheid niet had bedrogen.

Engeland toch, er op bedacht, dat de emancipatie der slaven in hare W. I. Koloniën, in de toekomst voor de planters, voor die Koloniën zelve en indirect ook voor het Moederland, nadeelige materieele gevolgen zoude kunnen opleveren, nam, om dat zooveel mogelijk te voorkomen, flinke maatregelen. De Engelsche Regering zag niet op tegen groote geldelijke uitgaven van tijdelijken aard, om die schoone bezittingen tot den hoogsten bloei te brengen, waarvan de vruchten eenmaal zouden worden geplukt en waardoor het prestige van het Moederland ook in die streken zoude worden verhoogd. En is zij nu in hare verwachtingen bedrogen geworden? Voorzeker niet.

Het is wel eenigzins te veronderstellen, dat eene wederopkomst van Suriname, misschien nadeelig voor hunnen handel, door onze Engelsche naburen niet met ingenomenheid zoude worden begroet en Engeland ons dus daarin zal trachten tegen te werken — zooals dan ook reeds ondervonden is — door ons den aanvoer van emigranten uit Voor- en Achter-Indië bezwaarlijk te maken. Doch nu vraag ik: kunnen wij dan niet elders terecht om geschikte arbeiders te verkrijgen? Zouden er, behalve in China, bijv. onder de zoo uiteenloopende bevolkingen onzer O. I. bezittingen niet genoeg lieden kunnen gevonden worden die, met het vooruitzicht op eene lotsverbetering voor hen en de hunnen in het zoo vruchtbare Suriname, lust zouden gevoelen, zich dáárheen te begeven? Is dit wel ernstig genoeg onderzocht? want het zoude toch zoo wenschelijk en in elk geval voor ons veel waard zijn, zoo wij zelve in die werkkrachten konden voorzien, en de hulp — waarop bovendien niet ten allen tijde gerekend kan worden — van eene andere Koloniale Mogendheid konden ontberen!

Is ook Nederland nu reeds te arm om de planters in Suriname te hulp te komen? Zou dan de Regeering niet verstandig doen met in de eerste plaats, ten minste tijdelijk, hunne lasten zooveel mogelijk te verminderen en, nu finantieële hulp van particuliere zijde daartoe niet voldoende blijkt, bijv. door aan diegenen onder hen, die als personen van solied karakter bekend staan en veel ondernemingsgeest betoonen, een eventueel aangezochten geldelijken steun te verleen, onder verplichting van rentebetaling en des noods gewaarborgd door eene eerste hypotheek op hunne ondernemingen en andere eigendommen? Mij dunkt, dit ware toch,

zij het dan ook maar op kleine schaal, te beproeven.

In Indië zijn vroeger tijd ondernemende planters ook door de Regeering geholpen en zelfs wel met rentelooze voorschotten, dus onder, voor de staatskas, tijdelijk zeer nadeelige voorwaarden; de meerdere welvaart, welke dientengevolge vooral op Java ontstond, is aan het Moederland later weder ten goede gekomen, en als wij bedenken, dat er o. a. voor het nog steeds betwist bezit van Atjeh reeds honderde millioenen zijn uitgegeven, waarvoor nog geen noemenswaard materieel voordeel in de plaats is verkregen, dan mogen wij aan den anderen kant niet zoo stiefmoederlijk, zoo ondankbaar blijven handelen tegenover Suriname, een zoo veel meer belovend gewest, en tegenover hen, die dáár zoo gaarne vooruit willen, maar niet kunnen.

Hoe het ook zij, gehandeld zal er op de eene of andere wijze moeten worden, wil men die schoone bezitting voor verderen achteruitgang bewaren. Doch zonder ruimeren finantieelen steun en zonder vrijgeviger contracten of betere maatregelen ten opzichte der aan te voeren werkkrachten, zal het wel niet mogelijk zijn.

Zij, die met Suriname bekend zijn weten, of kunnen ten minste weten, dat de jaren (1804—1816) onder Engelsch bestuur doorgebracht, door de mindere bevolking nog bij overlevering, met een dankbaar gevoel worden herdacht; zij spreekt er van als van den „goeden tijd” en in dat kort tijdsverloop schijnen de Engelschen zich dan ook inderdaad aldáár van zeer gunstige zijde te hebben laten kennen; vele hunner afstammelingen wonen ook nog in de Kolonie. Die mindere bevolking weet evengoed als de hoogere standen in welken bloeien-

den staat de naastgelegen Engelsche Koloniën verkeeren. Dat men derhalve niet drale met het nemen van afdoende maatregelen, daar de bevolking van Suriname hoe gehecht ook aan Nederland, maar tot wanhoop gebracht, ten laatste gaarne het oogenblik zoude verbeiden, waarop zij, onder een ander Bestuur, beschermd door eene andere vlag, eene zooveel betere toekomst te gemoet ging!

En wanneer wij nu eens plotseling in een oorlog gewikkeld werden en de eene of andere mogendheid eens de handen uitstak naar dat vruchtbare, veelbelovende en zoo dicht bij Europa gelegen gewest, zouden wij die dan kunnen weren, — al waren wij dan ook nog van de goede gezindheid der bevolking ten volle verzekerd — ? Is de stad Paramaribo bijv. ten allen tijde tegen een coup de main beveiligd? Zijn er in Suriname voldoende strijdkrachten en verweermiddelen aanwezig om daaromtrent gerust te kunnen zijn? Ik vermeen zulks te mogen betwijfelen, want indien bijv. de kanonnen van de Fortres „Amsterdam” aan een vijandelijk smaldeel het opstroomen der Surinamerivier eens niet vermochten te beletten en het den vijand gelukte, dat Fort te passeeren, dan ligt de toegang tot de reede van Paramaribo voor hem open, en in zijn opkomen tot vóór de stad zou hij door het geschut van een oud en voor zoovele indrukken vatbaar Fort als „Zeelandia”, en van den mogelijk ter reede gestationeerden, éénigen en kleinen oorlogsbodem, toch wel niet kunnen worden tegengehouden.

Aan belangstelling voor Suriname heeft het in het Moederland in den laatsten tijd wel niet ontbroken,

doch dat zij meer en meer moge toenemen en er toe moge leiden, om die door de natuur zoo rijk bedeelde kolonie, die „schoone parel aan Neêrlands kroon”, uit haren kwijnenden toestand op te heffen en haar de schitterende toekomst te verzekeren, welke zij zoozeer verdient!

Worden voor het blijvend welzijn van het Nederlandsche volk eene grondwetsherziening, de invoering eener inkomstenbelasting en van den algemeenen dienstplicht van het hoogste belang, ja onontbeerlijk geacht, ook de algemeene toestand onzer overzeesche bezittingen eischt dringend verbetering, willen wij te dien opzichte niet eenmaal eene harde les krijgen.

Wat zoude er in den vreemde toch wel van ons moeten gedacht worden; onze couranten vloeien over van berichten over wedstrijden op allerlei gebied; tentoonstellingen, feestelijkheden zijn aan de orde van den dag, dus vooruitgang en levenslust genoeg.... maar het lot onzer prachtige Koloniën, wier voor- en tegenspoed toch voor het Nederlandsche volk, voor onzen wereldhandel, eene zaak van het grootste gewicht behooren te zijn, laat ons tamelijk koud en onverschillig; zoude men het er ten slotte niet voor moeten gaan houden, dat wij te dien opzichte „ziende blind” en „hoorende doof” zijn? en als wij eens als reden van verontschuldiging zouden aanvoeren, dat wij te arm, te onmachtig zijn om de toestand in onze overzeesche Gewesten te verbeteren, zou dat niet terecht betwijfeld worden wanneer men ons in onze bedrijven hier te lande gadeslaat, en de pracht onzer steden, de steeds toenemende weelde ten onzent aanschouwt?

Aan het Nederlandsche Volk, aan de vroede mannen

in ons Vaderland, zij de beslissing wat de toekomst van Nederland als Koloniale mogendheid wezen zal. Wil men flink handelen, wil ons Vaderland haar préstige als Koloniale mogendheid, ook in de verre toekomst, behouden, dan mag er niet langer getalmd worden met het nemen van daartoe strekkende maatregelen, want stilstaan is in dit geval... hard achteruitgaan.

HAARLEM, Augustus 1885.

ATJEH. De berichten in den laatsten tijd ingekomen omtrent den toestand op Groot-Atjeh, staven mijne beweringen.

SURINAME. De aandacht wordt gevestigd op de wijze maatregelen door de Braziliaansche Regeering ten opzichte van de afschaffing der slavernij in het Keizerrijk Brazilië genomen en onlangs in de bladen bekend gemaakt.

Ook wordt gewezen op de omstandigheid dat, terwijl in Suriname eene plantage (Eendracht) met ongeveer 300 ton Suiker te velde, voor f 1400 wordt verkocht, aan den anderen kant door Engelsche Kapitalisten een reusachtig plan schijnt te zijn gevormd tot de ontginning van gronden in het district Coronie aldaar. Zouden de vermogende, weleer zoo ondernemende, praktische Nederlanders zich nu wederom in hunne eigene Kolonie, door vreemden laten voorbij streven? Neen, ik kan zulks nog niet gelooven.

Zijn er onder mijne landgenooten, die niet genoegzaam bekend met de gesteldheid enz. van den zoo vruchtbaren Surinaamschen bodem, daaromtrent meer wenschen te weten, dat zij alsdan het uitmuntend werk van Jhr. G. A. van Sypesteijn getiteld „Beschrijving van Suriname” enz. enz. ter hand nemen; het is in het jaar 1854 te s'Gravenhage bij de Gebroeders van Cleef in uitgaaf verschenen.

DE SCHRIJVER.

October 1885.

